

Věčná otázka dějin

Úvod k modernímu vydání dějin Liberce.

Dějiny každého společenství provázejí ruku v ruce věčné otázky, témata, která se v plynulém toku událostí neustále dostávají jako bytostně aktuální a k nimž se obracejí nejenom generace historiků, ale samozřejmě i politiků. Lehkou parafrází na sedmdesát let starý, ale i dnes stejně naléhavý text Pavla Tigrida[1] z roku 1946 zamýšlím zdůraznit onen rozpor mezi historickým vnímáním dějin, založeném na objektivním posouzení a interpretaci skutečností, a pohledem politiků, kteří dějiny svými kroky začasť tvoří a se stejnou intenzitou zkoušejí přetvářet ke své potřebě. Tato dichotomie je totiž věčnou otázkou dějin už sama o sobě.

Pokud bych byl postaven před úkol vymyslet v tomto smyslu specifickou historickou či politologickou disciplínu, volil bych patrně *dějiny politické dezinterpretace dějin*. Nepochybně by nebylo složité sáhnout po relevantních zdrojích, protože na osobní dějepisce, kronikáře či celé historiografické školy ve službách nejrůznějších vládců, státních útvarů i režimů jsou lidské dějiny poměrně bohaté.

Také podstatou Tigridova přemítání byla ona kritická dvojznačnost, a to mezi nezpochybnitelnými historickými (politickými, náboženskými, myšlenkovými, sociálními aj.) kořeny českých zemí v západním společenství hodnot a aktuálním politickým požadavkem doby, který - určován mnichovským zklamáním, poválečnou realitou a tehdejšími ryze mocenskými tahy - přiměl zemi k fatálnímu politicko-taktickému příklonu k SSSR. Že jde o rezignaci na víru v obecné ideály a krok k budoucí programové adaptaci na východní typ (lidové) demokracie, ústavy, administrativy i veškerých způsobů společenského života, publicista Tigrid realisticky předvídal. Bylo přitom nasnadě, že ideologicky tendenční výklad dějin bude její nedílnou součástí.

Nedá se však říci, že by takovému ideově-politickému zadání čelila česká, potažmo československá historiografie poprvé. Naopak, o svou nezávislost na politickém kvasu musela historická věda jako disciplína bojovat nesčetněkrát, a to dokonce i v nejnovější době po roce 1989, kdy sice padly překážky pro svobodné a nezávislé bádání, ne však tak docela tendence k určité míře politizace dějin. Za co jiného než za pokus o politickou interpretaci lze označit zákon o zásluhách prezidenta Beneše z roku 2004 a o zásluhách prezidenta Havla z roku 2012? Čemu jinému přisoudit neutuchající snahu některých českých měst po "očistění" seznamů svých čestných

občanů od jmen některých elit z období nacistické i komunistické totality? Zkrátka, je více než zřejmé, že politik je pro historii a její zkoumání kategorií relativně nebezpečnou a prakticky vždy nevyzpytatelnou.

I město Liberec prošlo v desetiletích po druhé světové válce obdobným jednostranným výkladem dějin, který se zhusta zaměřoval na obecné zavržení všeho německého, snad s výjimkou úsilí zdejších německých krajně levicových aktivistů či vybraných antifašistů. Místní regionalistika tak byla nucena podupat nebo alespoň vědomě nepřipomínat pozitivní činy rodové šlechty, německy mluvících podnikatelů, měšťanů i dalších činných občanů, bez jejichž přičinění by Liberec jen těžko získal svůj dobový architektonický ráz, průmyslový věhlas či pověst města s nezanedbatelným kulturně-společenským podhoubím.

Knihu, kterou právě otevíráte, lze proto považovat za významný předěl v náhledu na liberecké dějiny. Coby moderní pokus o skutečně ucelený a odborně nezaujatý výklad historie našeho města je jednou z prvních svého druhu po roce 1989. Po více než čtvrtstoletí od osvobození z totality si takový počin zaslouží nejen čtenáři, ale i historici samotní. Je přitom symbolické, že dějiny Liberce, rozhodně nepominutelné svým rozsahem, vznikly výhradně na domovské půdě, tedy především přičiněním historiků Technické univerzity v Liberci. A po všem, co bylo výše řečeno, je až paradoxní, že předmluvu k nim napsal politik. Budiž mi polehčující okolností, že jsem původním vzděláním historik.

[1] Tigrid, P. Věčná otázka našich dějin. Lidová demokracie, 14. července 1946. Dostupné na http://scriptum.cz/soubory/scriptum/svedectvi/svedectvi_1987_82.pdf, s. 233-236.

22/1/2018